

Пономаренко Н. М.

викладач кафедри прикладної лінгвістики, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), natkapn@i.ua

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Дана стаття спрямована на ґрунтовний аналіз нетрадиційних методів викладання іноземних мов, які почали активно та стрімко розвиватися у зв'язку зі зростаючою потребою в оволодінні іноземною мовою, зокрема англійською. Стаття може бути корисна як викладачами іноземних мов у школах та вищих навчальних закладах, так і студентам, які вивчають філологічні дисципліни в університетах.

Ключові слова: методика, метод, сугестивне навчання, скетч, дискус.

На сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов особливий акцент ставиться на нових тенденціях у відборі методів, які орієнтовані на ціль навчання – формування в учнів основних рис мовної особистості.

Історія методики навчання іноземних мов завжди була орієнтована на пошуки найбільш раціонального методу навчання. Вважається, що найдревнішим був натуральний метод, згідно з яким іноземна мова засвоювалась так, як дитина засвоює рідну мову – шляхом наслідування (імітації) готових зразків, багаторазового повторення їх та відтворення нового матеріалу по аналогії з вивченим. Проте у всі часи методи, що використовувались в різних навчальних закладах, перебували в найбезпосереднішій залежності від соціального замовлення суспільства, яке впливало на мету і зміст навчання іноземних мов і навіть на вибір тієї чи іншої мови.

Сьогодні, серед традиційних методів викладання іноземної мови можна виділити так звані нетрадиційні методи, які з'явилися у зв'язку зі зростанням

потреби в оволодінні іноземною мовою. До таких методів належать: комунікативний, сугестивний метод, метод повної фізичної реакції, драматико-педагогічний, «мовчазний» та «груповий» методи.

Актуальність дослідження полягає у використанні активних, нетрадиційних форм і методів викладання для ефективного розвитку комунікативної активності у студентів вищих навчальних закладів на заняттях з англійської мови. Розробкою нетрадиційних методів навчання займалися відомі автори, на честь яких і були названі деякі методи серед них можна виділити такі прізвища як Г. Лазанов, Д. Ашер, Г. Гатегно.

Мета роботи: охарактеризувати сучасні нетрадиційні методи вивчення іноземних мов.

Завдання дослідження:

1. розкрити методи вивчення іноземних мов;
2. показати класифікацію та охарактеризувати методи вивчення іноземних мов;
3. охарактеризувати сучасні нетрадиційні методи вивчення іноземних мов (сугестивний та комунікативний методи, метод повної фізичної реакції, драматико-педагогічний, «мовчазний» та «груповий» методи).

Виклад основного матеріалу: у даній статті висвітлено пріоритетну роль нетрадиційних методів спілкування на заняттях англійської мови. У зв'язку з цим методи, які дають найкращий результат, будуть найбільш доцільними і дієвими, що є досить актуальним на сучасному етапі.

Їх основними принципами є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на студента, цілеспрямованість та змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії при наявності віри у викладача в успіх своїх студентів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук [4, с. 90].

1. Сугестивний метод. Сугестивний метод (метод навіювання) створений у другій половині ХХ ст. в Софійському інституті сугестології (Болгарія), названий іменем його творця, психотерапевта за фахом, Георгія Лозанова. Лозанов як лікар-сугестолог дійшов висновку щодо можливості використання у

навчанні іноземних мов неусвідомлених резервних можливостей, які він спостерігав у своїх пацієнтів. Безпосередня дія викладача на тих, кого він навчає і хто в цей час перебуває у стані «псевдо-пасивності», і, головним чином, саме його сугестивна, навіююча дія сприяє усуненню психотравмуючих факторів (скутості, страху, побоювання можливих помилок, замкнутості, некомунікабельності, труднощів у подоланні стереотипів рідної мови та «мовного бар'єру» іноземної). Такий вплив, на думку Лозанова, створює сприятливі передумови для організації іншомовного мовленнєвого спілкування [4, с. 92].

Головні положення сугестивного методу:

1) створюються сприятливі умови для оволодіння учнями усним мовленням шляхом усунення багатьох психологічних бар'єрів, що виникають в ситуаціях навчання;

2) більша увага приділяється зв'язку навчального процесу з особистими інтересами та мотивами учнів;

3) між викладачем та учнями встановлюються і підтримуються довірливі стосунки, які сприяють успішній мовленнєвій взаємодії;

4) навчання проходить у двох планах – свідомому та підсвідомому, в яких діють обидві півкулі головного мозку, а це дає оптимальний результат;

5) мовний матеріал засвоюється в атмосфері гри, перевтілення, з використанням мови та рухів, а також драматизації творів мистецтва, що допомагає переключити увагу учнів із форми на сам процес спілкування;

6) навчальний матеріал вводиться на основі значних за обсягом полілогів і супроводжується перекладом на рідну мову учнів, а також коментарем лексичного та граматичного характеру (двічі); перше пред'явлення у виконанні викладача з музичним супроводом (рецептивна фаза, під час якої функціонують ліва та права півкулі мозку), та друге пред'явлення полілогу вчителем у нормальному темпі, коли учні знаходяться в «концертному стані» – у стані релаксації і слухають учителя з заплющеними очима, сидячи у зручних позах;

7) активізація матеріалу проходить за допомогою драматизації, ігор, пісень, вправ на запитання-відповіді; при цьому учні виконують різні ролі, широко використовують невербальні засоби комунікації;

8) у центрі уваги – усномовленнєва комунікація та вокабуляр, проте учні читають полілоги і пишуть твори на різні теми;

9) завдяки використанню резервів мимовільної пам'яті за один місяць досягається засвоєння на розмовному рівні близько 2000 слів [4, с. 95].

Застосування методу Лозанова з метою прискореного оволодіння іноземною мовою дало позитивні результати і стимулювало організацію сугестопедичних курсів не лише у нього на батьківщині, але й у ряді інших країн.

Цей метод забезпечує інтенсивне навчання, у ході якого навчальні цілі досягаються за мінімальний термін при максимальному обсязі необхідного навчального матеріалу.

2. Комунікативний метод. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування методу зробили найпослідовніші його прихильники і насамперед Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Германія), Ю. І. Пассов (Росія) [6, с. 44].

Комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування (в інтерпретації Ю. І. Пассова), а саме:

1) діяльнісний характер мовленнєвого спілкування, що втілюється в комунікативній поведінці викладача, як учасника процесу спілкування та навчання, і в комунікативно вмотивованій, активній поведінці студента, як суб'єкта спілкування та навчання;

2) предметність процесу комунікації, яка має бути змодельована обмеженим, але точно визначеним набором предметів обговорення (тем, проблем, подій і т. ін.);

3) ситуації спілкування, що моделюються, як найтипівіші варіанти стосунків учнів між собою;

4) мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування та навчання в даних ситуаціях.

Прикладом комунікативного методу можуть бути:

- комунікативні ігри (communication games);
- комунікативні стимуляції (communicative stimulations in role plays and problem-solving);
- вільне спілкування (socialization).

У процесі навчання за комунікативним методом студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації.

3. Метод повної фізичної реакції – це метод навчання іноземної мови через використання фізичних рухів, як реакції на усні стимули, команди, інструкції. Як правило, цей метод використовується на початковому ступені навчання і базується на твердженні, що відсутність стресових ситуацій значно підвищує мотивацію навчання. Цей метод ще називають методом Джеймса Ашера. [1, с. 294].

Основними принципами цього методу є:

- 1) розуміння іноземної мови повинно передувати говорінню;
- 2) розуміння слід розвивати шляхом виконання наказів;
- 3) не потрібно примушувати говорити, завдяки наказам та фізичним діям при їх виконанні спонтанно розвивається готовність до говоріння [5, с. 74].

4. Драматико-педагогічний, «мовчазний» та «груповий» методи. Великий інтерес викликає також і драматико-педагогічна організація навчання іноземних мов, яка повністю орієнтована на дію. Виділяють різні аспекти драматико-педагогічного навчання:

- теоретичний,
- індивідуальний
- соціально-психологічний,
- психолінгвістичний,
- літературно- і мовнодидактичний.

Основним девізом цього методу є: ми вчимо і вчимося мови головою, серцем, руками і ногами.

Головна ідея методу – вчителі іноземної мови можуть багато чого запозичити для своєї практичної діяльності у професійних мистецтвознавців та акторів: як зробити банальний діалог підручника напруженим і цікавим; як створити відповідну атмосферу; як вживатися в ситуацію і роль, чітко артикулювати звуки, подавати сигнали за допомогою жестів та міміки. Стрижнем драматико-педагогічної організації навчання є, як і під час репетиції в театрі, сценічна імпровізація при широкому використанні такого прийому як живі картинки в застиглих, нерухомих позах [5, с. 79].

Скетч – як один із засобів граматико-педагогічного методу, це коротка сценка, що розігрується згідно із запропонованою проблемною ситуацією, де вказуються дійові особи, їхній соціальний статус, рольова поведінка. Скетч, на відміну від рольової гри, характеризується меншою складністю і свободою мовленнєвої поведінки персонажів. У вигляді скетчів можуть бути розіграні невеличкі сюжети соціально-побутової сфери.

Дискусія являє собою одну із форм організації суперечки, так званого словесного змагання. Це обмін думками по відношенню до будь-якого предмета з метою досягнення єдності у поглядах на цей предмет.

Наступним методом який Кашина Е. Г. [3, с. 28] розглядає як нетрадиційний є «мовчазний» метод, який спирається на структурний підхід у лінгвістиці і гуманістичне спрямування в психології. Автором цього методу є Г. Гатено [2, с. 20].

Цим визначається «мовчазна» роль викладача та одночасно велика мовленнєва активність і самостійність тих, хто навчається [5, с. 80].

Широке розповсюдження отримав також так званий «груповий метод», запропонований чиказьким професором психології Чарльзом Карреном. Основні принципи навчання були запозичені із сфери стосунків консультанта з клієнтом; вони орієнтовані на поєднання пізнавальних та емоційних процесів навчання. Це передбачає тісну взаємодію викладача і тих, хто навчається, в комунікативних ситуаціях без опори на підручник.

Висновки. Розвиток наук, впровадження нових технологій спричинило появу нетрадиційних методів, які набувають зараз великого розповсюдження і популярності. Звичайно, кожен метод має свої позитивні сторони та недоліки, але всі вони успішно функціонують при правильному застосуванні. Можна сказати, що нетрадиційні методи стали цінним надбанням для методики навчання іноземних мов, використання яких є невід'ємною частиною ефективного навчання зокрема. Використання цих методів у процесі навчання сприяє розвитку мовної компетенції, що забезпечує студентів необхідною базою з подальшим її використанням у майбутньому.

Література

1. Ашер Дж. Дж. Стратегия полного физического ответа: приложение к изучению русского языка. *Международное обозрение прикладной лингвистики в преподавании языка*. 1965. 300 с.

2. Гапонова С. В. Огляд зарубіжних методів викладання іноземних мов у ХХ ст. *Іноземні мови*. 2005. № 2. С. 18–22.

3. Кашина Е. Г. Традиции и инновации в методику преподавания иностранного языка: учеб. пособие для студентов филологических факультетов университетов. Самара: Универс-групп, 2006. 75 с.

4. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку. Москва: Academia, 2001. 258 с.

5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.

6. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению: пособие для учителей иностр. яз. Москва: Просвещение, 1985. 208 с.

Ponimarenko N. M., lecturer of the Department of Applied linguistics, Education and Research Institute of Humanities of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), natkapn@i.ua

Non-traditional methods of teaching foreign languages

This article is aimed at a thorough analysis of non-traditional methods of teaching foreign languages that have been actively and rapidly developing in connection with the growing need for foreign language proficiency, in particular in English. The article may be useful as teachers of foreign languages in schools and higher education institutions, as well as students studying philology at universities.

Key words: *method, methodology, suggestive learning, sketch, debates.*